

Voortijdig schoolverlaters

Citation for published version (APA):

Meng, C., & Bles, P. (2017). *Voortijdig schoolverlaters*. ROA. ROA Fact Sheets No. 003
<https://doi.org/10.26481/umarof.2017003>

Document status and date:

Published: 01/01/2017

DOI:

[10.26481/umarof.2017003](https://doi.org/10.26481/umarof.2017003)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Voortijdig schoolverlaters

ROA Fact Sheet

ROA-F-2017/3

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt | ROA
Research Centre For Education and the Labour Market | ROA

1. Inleiding

In navolging van het in kaart brengen van de onderwijs- en arbeidsmarktpositie van gediplomeerde jongeren in het jaarlijkse ROA-rapport 'Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt', wordt in deze Fact Sheet aandacht besteed aan degenen die de school niet gediplomeerd verlaten: voortijdig schoolverlaters (vsv'ers). In deze Fact Sheet zullen onder andere redenen om het onderwijs te verlaten worden besproken. Ook worden vragen als "wat waren de vroege signalen van de uitval?", "wat doen de vsv'ers nu?", "wat zijn hun toekomstplannen?" en "hebben ze spijt van het afbreken van de opleiding?" beantwoord.

Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren die een opleiding verlaten zonder dat ze daarbij een diploma hebben gehaald en daarmee een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt bezitten. Een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt geeft aan welke opleidingen jongeren voldoende voorbereiden op de arbeidsmarkt: havo/vwo en mbo niveau 2 of hoger. Opleidingen die dus geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt bieden zijn vmbo en mbo niveau 1.

De in deze Fact Sheet gepresenteerde cijfers zijn afkomstig van enquêtes die in het najaar van 2016 door het CBS zijn afgenomen en onderdeel zijn van het project SchoolverlatersInformatieSysteem (SIS) van het Researchcentrum Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Universiteit Maastricht (UM). Het betreft 2.262 voortijdig schoolverlaters die in schooljaar 2014/2015 gestopt zijn met hun opleiding en de enquête hebben ingevuld. Jongeren die een vmbo- of mbo niveau 1 opleiding afgerond hebben, worden niet meegenomen in dit onderzoek, omdat ze feitelijk gesproken niet *voortijdig* zijn uitgevallen; deze jongeren hebben wel een diploma, maar geen startkwalificatie.

Achtergrondkenmerken van de respondenten

Wie zijn de voortijdig schoolverlaters eigenlijk? In deze paragraaf wordt getracht daar een antwoord op te formuleren. Aan de hand van enkele achtergrondkenmerken van de vsv'ers zal een beeld worden geschetst van deze groep jongeren. Een uitgebreide tabel met de verdeling van de vsv'ers over enkele achtergrondkenmerken is te vinden in Tabel B1 in de Bijlage.¹

Opleidingskenmerken

De overgrote meerderheid van de respondenten komt van het mbo (80%). Ongeveer 25%-punt daarvan valt uit van mbo-bol niveau 4 opleidingen. Ook van bol-niveau 2 vallen veel leerlingen uit (21%-punt). Ongeveer 11%-punt van de uitvallers komt van het mbo-bbl niveau 2. Ongeveer 9% valt uit de havo-opleiding en 8% van de vmbo-opleiding. Van het vwo valt slechts 3% uit.

De uitval is over alle niveaus het grootst voor de sector Economie, waar gemiddeld 35% van de respondenten vandaan komt. Techniek volgt op de tweede plaats met 23%. Ongeveer 14% valt uit in de sector Gezondheidszorg, terwijl 6% van de respondenten is begonnen aan opleiding in de sector Gedrag & Maatschappij. Ongeveer 3% van de respondenten heeft een opleiding in de sector Landbouw gedaan.

Leeftijd en geslacht

De respondenten zijn ongeveer anderhalf jaar na het verlaten van de opleiding gemiddeld 20,1 jaar oud. Respondenten afkomstig van een havo- of vwo-opleiding zijn gemiddeld 19,6 jaar oud. Respondenten van het vmbo zijn 18,3 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van mbo'ers die de opleiding niet hebben afgemaakt, is 20,3 jaar.

Er zijn duidelijk meer mannen die voortijdig stoppen met hun opleiding, dan vrouwen. Het percentage mannen onder alle respondenten is 62%, terwijl er maar 38% vrouw is. Dit verschilt echter wel tussen de verschillende opleidingsniveaus. Op het havo en vwo is de verdeling ook 62% man, 38% vrouw. Ongeveer 65% van de vmbo'ers is man en dus 35% vrouw. Nagenoeg 70% van de uitvallers van mbo niveau 1 opleidingen is man en dus 30% vrouw. Twee derde van de mbo niveau 2 uitvallers is man en ongeveer 58% van de mbo niveau 3 schoolverlaters behoort tot het mannelijke geslacht. Tot slot is ongeveer 56% van de uitvallers op mbo niveau 4 man.

Etniciteit

Van alle respondenten is 62% autochtoon. Onder leerlingen op het havo is dit percentage het grootst, namelijk 72%. Op het vwo is 71% autochtoon. Op de havo is 8% westerse allochtoon en op het vwo is dat 11%. Het havo kent daarnaast 20% niet-westerse allochtonen die vroegtijdig de opleiding verlaten. Voor vwo is dat percentage 19. Op het vmbo is de grootste groep uitvallers van niet-westerse afkomst (43%). Het aantal uitvallende autochtonen op het vmbo bedraagt 42%, en 15% bestaat uit westerse allochtonen.

Op mbo niveau 1 geldt dat zowel het percentage autochtonen als niet-westerse allochtonen beide 44% is. Ongeveer 12% van de westerse allochtonen verlaat de opleiding voortijdig. Van de respondenten op mbo niveau 2 is 64% autochtoon, 31% niet-westers allochtoon en 6% westers allochtoon. Ongeveer 7 op de 10 uitvallers op opleidingen van mbo niveau 3 zijn autochtoon, 21% niet-westers en 9% westers allochtoon. Voor mbo niveau 4 geldt dat 63% autochtoon is, 29% niet-westers allochtoon en 9% westers allochtonen.

Thuisituatie

Ongeveer 6 op de 10 respondenten komt uit een tweeoudergezin, ongeveer 3 op de 10 komt uit een eenoudergezin en ongeveer 9% woont zelfstandig. Om en nabij 63% van de havo/vwo vsv'ers woont in een tweeoudergezin en dit percentage daalt op het vmbo en mbo naar respectievelijk 60% en 57%. Deze daling komt op het mbo bijna volledig

¹ Voor een overzicht van kenmerken van gediplomeerden, zie de SIS-online website; <https://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/SISOnline/Home.aspx>.

op het conto van de zelfstandigen, die net iets minder dan 16% van de respondenten op het mbo uitmaakt.

Thuis wordt door 65% van de schoolverlaters (bijna) altijd Nederlands gesproken. In 18% van de gevallen is dat Nederlands en een andere taal en 6% van de respondenten spreekt (bijna) altijd een andere taal. De verschillen tussen de opleidingsniveaus zijn groot. Van havo/vwo respondenten spreekt 75% Nederlands thuis, terwijl dit percentage voor mbo op 65% en voor vmbo op 50% ligt.

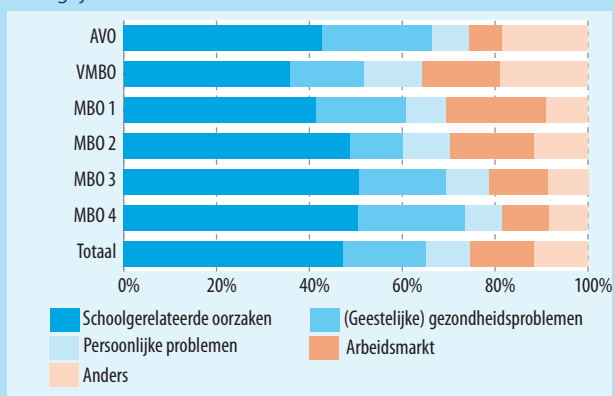
Het opleidingsniveau van de ouders is onder alle opleidingsniveaus van de opleiding waarvan de respondenten komen het vaakst het hoger onderwijs (45%). Voor havo/vwo uitvallers is dit ongeveer 70%, voor vmbo'ers is dit 53% en voor mbo'ers 40%.

2. Belangrijkste reden om te stoppen

Wie zijn uitgevallen in het onderwijs is duidelijk geworden aan de hand van de vorige paragraaf, maar dat geeft nog geen inzicht in waarom men is uitgevallen. In deze paragraaf zal inzicht gegeven worden waarom de jongeren voortijdig zijn gestopt met hun opleiding. De redenen staan per categorie weergegeven in Figuur 1. De meer specifieke redenen staan vermeld in de Tabel B2 in de Bijlage.

Bijna de helft van de redenen die aangevoerd worden om te stoppen is schoolgerelateerd (47%). Ook gezondheidsproblemen (18%) en de lonkende arbeidsmarkt (14%) worden relatief vaak genoemd. Onderaan de lijst staat de categorie persoonlijke problemen (9%).

Figuur 1
Belangrijkste reden voor uitval

Schoolgerelateerd

Het vaakst werden schoolgerelateerde problemen genoemd als redenen voor het stoppen met de opleiding op mbo niveau 3 en 4 (beide 51%). Het minst werd deze reden aangevoerd door voortijdig schoolverlaters van het vmbo (36%).

De onderliggende schoolgerelateerde redenen die genoemd worden, laten zien dat de belangrijkste reden inhoudelijk van aard is. De reden *de opleiding was inhoudelijk*

lijk (toch) niet wat ik wilde wordt het vaakst genoemd (13%), het meest door uitvallers van mbo niveau 4 (19%) en niveau 3 (18%). De reden *de opleiding was slecht georganiseerd* wordt het op een na vaakst genoemd (8%) en het vaakst door mbo niveau 2 en 4 uitvallers (beide 9%). De reden *de opleiding was te moeilijk/gezakt voor het eindexamen* werd gemiddeld genomen niet vaak genoemd (7%), maar door voortijdig schoolverlaters op het havo en het vwo wordt deze reden het vaakst het belangrijkste gevonden (22%).

(Geestelijke) gezondheidsklachten

Na de schoolgerelateerde oorzaken van uitval, zijn de gezondheidsklachten de belangrijkste oorzaak van voortijdig schooluitval (18%). De reden wordt het vaakst genoemd op het vwo (24%) en op mbo niveau 4 (23%), daarna mbo niveau 1 (20%) en mbo niveau 3 (19%). Het minst vaak wordt de reden gegeven op het vmbo (16%) en mbo niveau 2 (11%).

Van de genoemde gezondheidsklachten worden psychische problemen het vaakst genoemd (10%); ziekte wordt ongeveer in 8% van de gevallen als belangrijkste oorzaak voor de uitval genoemd. Psychische problemen worden het vaakst genoemd op het havo en vwo (14%), maar een stuk minder mbo niveau 2 (7%).

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is de op twee na belangrijkste reden voor vroegtijdige uitval. Ongeveer 14% van de voortijdig schoolverlaters geeft aan dat de arbeidsmarkt de belangrijkste reden voor het stoppen met de opleiding is. In het voorgaande jaar was dit percentage 12%, wat zou kunnen duiden op een verbetering van de arbeidsmarkt. Door een aantrekkelijke arbeidsmarkt worden jongeren verleid om ongediplomeerd het onderwijs te verlaten. Ongeveer 10% van de voortijdig schoolverlaters werd naar de arbeidsmarkt toe getrokken: zij wilden liever gaan werken dan naar school. Het vaakst wordt deze reden voor uitvallers op mbo niveau 1 genoemd (19%). Ongeveer 4% van de respondenten werd naar de arbeidsmarkt toe geduwd: zij hadden een inkomen nodig en zijn gaan werken. Deze reden werd op mbo niveau 3 het meeste genoemd (7%).

Persoonlijke problemen

Ongeveer 9% van de respondenten geeft aan dat persoonlijke problemen de belangrijkste factor waren in het voortijdig uit het onderwijs stappen. De belangrijkste onderliggende reden zijn relatie- of gezinsproblemen (7%). Deze reden wordt over de opleidingsniveaus heen ongeveer even vaak genoemd. In aanraking komen met politie en justitie komt het vaakst voor op vmbo niveau (4%), terwijl deze praktisch afwezig is op andere opleidingsniveaus.

Anders

Van de voortijdig schoolverlaters heeft 12% aangeven dat een andere reden het belangrijkste was voor de uitval uit het onderwijs, dan de redenen die vermeld staat in het onderzoek. Vooral op het middelbaar onderwijs is deze groep schoolverlaters groot: op het vmbo wordt deze optie 19%

van de gevallen als belangrijkst gezien, op het avo is dit percentage ook 19%.

3. Vroege signalen bij uitval

Het is de overheid er veel aan gelegen om het aantal voortijdig schoolverlaters terug te dringen. Het tijdig signaleren van het voortijdig willen verlaten van de opleiding kan daarbij helpen.² Aan de vsv'ers is gevraagd met wie gepraat is over de beslissing om te willen stoppen en wie geholpen heeft met het voorkomen van de uitval.

Praten over de beslissing

Aan de respondenten is gevraagd of zij met iemand hebben gepraat over de beslissing om voortijdig met de opleiding te stoppen. In Tabel 1 is per opleidingsniveau weergegeven of de vroegtijdige uitvallers met iemand gesproken hebben over de keuze om met de opleiding te stoppen. Als dat zo was, dan is ook vermeld of dat met de ouders, met het gezin of vrienden of met de leraren of mentoren is geweest. Bij ongeveer 8 op de 10 voortijdig uitvallers heeft er een gesprek plaatsgevonden over het voortijdig uitvallen van de opleiding (78%). Van de respondenten die aangaven met niemand te hebben gesproken (22%), zijn de meeste afkomstig van mbo niveau 1 of 2 (28% en 26% respectievelijk); ook op het vmbo beslaat deze groep een kwart van de respondenten.

Indien de respondent met iemand gesproken heeft, is dat in driekwart van de gevallen met de ouders (77%), meer dan de helft van de respondenten praat met de school (56%) en ongeveer drie op de tien respondenten praat met het gezin of vrienden over de aanstaande voortijdig uitval. Dat deze percentages niet optellen tot honderd procent, komt omdat respondenten meerdere antwoorden kon aankruisen. Van alle respondenten heeft 42% één antwoord gegeven, 26% heeft twee antwoorden en 11% heeft alle drie de antwoorden gegeven.

De voortijdig schoolverlaters op het havo en vwo die met iemand gepraat hebben, praatten het meeste met hun ouders: 88% heeft gepraat over de uitval met hun ouders. Van de respondenten die aangegeven hebben te hebben gepraat met de school zaten de meesten op mbo niveau 4 (62%), terwijl dat percentage op het vmbo slechts 43% is.

Aangeboden hulp

Naast de signalering die er van een gesprek over de uitval uitgaat, kan ook worden afgeleid dat een leerling zou kunnen uitvallen aan de hand van de hulp die deze leerling heeft gehad om het diploma te behalen of een andere opleiding te kiezen. Aan voortijdig schoolverlaters is gevraagd of ze hulp ervaren hebben om de voortijdige uitval te voorkomen. In Tabel 2 staat vermeld in hoeverre dat het geval is geweest. In totaal hebben 65% van de voortijdig schoolverlaters hulp van iemand ervaren om het diploma te behalen

of een andere opleiding te kiezen. Op het vmbo wordt het vaakst hulp geboden (77%) en op mbo niveau 4 opleidingen wordt het minst vaak hulp aangeboden (61%).

Wanneer de arbeidsmarkt als belangrijkste reden voor de uitval werd genoemd, is het meest hulp geboden om de opleiding niet voortijdig te verlaten (71%); ook bij gezondheids- en persoonlijke problemen (69% en 68%) is relatief vaak geprobeerd te helpen om de uitval te voorkomen. De minste hulp wordt geboden indien het gaat om schoolgerelateerde uitval (60%). De aard van de reden zou een verklaring kunnen bieden voor dit verschil. Onder schoolgerelateerde uitval wordt onder andere zakken voor examens, inhoudelijke desinteresse en problemen met de school geschaard. Wanneer men problemen heeft met de school is het niet logisch om vervolgens hulp te vragen bij dezelfde school.

Ongeveer een op de twee respondenten die hebben aangegeven dat ze met niemand over de uitval hebben gesproken, hebben ook het idee dat niemand geprobeerd heeft te helpen (46%). Ongeveer drie op de tien respondenten heeft het gevoel geen hulp te hebben gehad, nadat ze er met iemand over gesproken hebben (32%). Wanneer wordt gekeken naar de groep respondenten die met iemand over de uitval gesproken heeft, krijgt ongeveer 26% geen hulp als zij met de school gesproken hebben, terwijl dit percentage voor vrienden en ouders respectievelijk op 32% en 34% ligt. Het lijkt er dus op dat hulp sneller geboden wordt als men met de school praat over de uitval, dan wanneer dat met familie of vrienden gebeurt.

4. Huidige bezigheden

Wat de voortijdig uitvallers zijn gaan doen nadat zij zijn uitgevallen, kan het beste worden beantwoord met de vraag wat zij op het moment van enquête aan het doen waren. Zij zijn dan immers al uitgevallen in de anderhalf jaar die aan het enquêtemoment vooraf gingen. In Tabel 3 staan de huidige bezigheden beschreven. Ongeveer vier op de tien voortijdig schoolverlaters is aan het werk (40%), en ongeveer 29% is met een opleiding bezig en nog eens 11% is bezig met een werk/leertraject. Ongeveer 8% kan tot de werkloze beroepsbevolking worden gerekend, terwijl ongeveer 12% een andere bezigheid heeft.

De diversiteit tussen de opleidingsniveaus is groot. Uitvallers op het havo en het vwo zijn in meerderheid opnieuw met een opleiding begonnen (51%) en onder hen is ongeveer 24% aan het werk. Op het vmbo werkt 22% en gaat 42% naar school toe. Op de verschillende mbo niveaus is werken prevalenter. De helft van de vsv'ers op niveau 1 en 2 werkt (50 en 51% respectievelijk). Opmerkelijk is ook dat iets meer dan 10% van de respondent zou willen werken, maar nog geen werk heeft (13% en 11%). Over alle niveaus is het volgen van een leer/werk-traject ongeveer hetzelfde en ligt rond de 11%.

De voortijdig schoolverlaters die school voortijdig verlaten hebben vanwege de arbeidsmarkt werken het

² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv>

Tabel 1

Met wie heb je gesproken over je keuze om met de opleiding te stoppen? (meerdere antwoorden mogelijk)(%)

	AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO 4	Totaal
Iemand	79	75	72	74	84	81	78
Niemand	21	25	28	26	16	19	22
Ouders	88	82	65	72	78	80	77
Gezin/Vrienden	36	23	14	23	30	36	29
Leraren/mentoren/begeleiders/zorgadviesteam op school	55	43	56	53	58	62	56

Tabel 2

Wie heeft je geprobeerd te helpen om de voortijdige uitval te voorkomen? (%)

	Iemand heeft geholpen om uitval te voorkomen	Niemand heeft geholpen om uitval te voorkomen
Totaal	65	35
Belangrijkste reden uitval		
Schoolgerelateerde oorzaken	60	40
(Geestelijke) gezondheidsproblemen	69	31
Persoonlijke problemen	68	33
Arbeidsmarkt	71	29
Anders	65	36
Opleidingsniveau		
AVO	64	36
VMBO	77	23
MBO 1	70	30
MBO 2	63	37
MBO 3	65	35
MBO 4	61	39
Voortijdige uitvaller heeft gesproken met		
Iemand	68	32
Niemand	55	46
Ouders	67	34
Gezin/vrienden	68	32
Leraren, mentor	75	26

Tabel 3

Belangrijkste bezigheid op enquetemoment (%)

	Werk	Studie	Combinatie werken/ leren	Anders	Werkloos
AVO	24	51	11	10	4
VMBO	22	42	13	16	7
MBO 1	50	13	11	14	13
MBO 2	51	17	10	11	11
MBO 3	44	29	10	8	9
MBO 4	35	32	13	14	6
Totaal	40	29	11	12	8
Schoolgerelateerde oorzaken	40	33	12	6	8
(Geestelijke) gezondheidsproblemen	26	25	9	29	11
Persoonlijke problemen	30	29	16	11	14
Arbeidsmarkt	77	7	7	3	6
Anders	32	30	10	20	7

Tabel 4

Van plan om op een later tijdstip nog opleiding te gaan volgen? (%)

	AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO 4	Totaal
Ja, alweer ingeschreven bij een opleiding	10	16	5	4	11	11	8
Ja, maar ik weer nog niet welke opleiding of wanneer	79	59	70	65	65	69	67
Nee	11	26	26	31	24	21	25

Tabel 5

Wat houdt je tegen om met een nieuwe opleiding te beginnen? (meerdere antwoorden mogelijk)(%)

	AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO 4	Totaal
Ik weet niet welke opleidingen er zijn	13	15	15	13	16	12	14
De opleiding die ik wil doen heeft geen plek meer vrij	3	4	5	6	2	4	5
De opleiding die ik wil doen is te ver weg	3	1	2	4	5	3	3
Ik voldoe niet aan de minimale eisen om met de opleiding te beginnen	21	17	28	18	12	11	17
Ik moet nog wachten omdat dit slechts op een beperkt aantal momenten kan	17	4	9	6	8	11	8
De kosten zijn te hoog	16	23	30	30	29	29	28
Ik kan via mijn werk verder leren	7	5	10	10	15	14	11
Ik heb geen verdere studie nodig	3	7	5	6	7	6	6
Ik wil me door middel van cursussen verder ontwikkelen	14	6	12	14	14	19	14
Het is niet mogelijk vanwege persoonlijke omstandigheden	20	14	16	19	18	22	19
Ik heb geen zin meer in het onderwijs	13	17	10	24	21	23	21
Anders, namelijk	34	34	18	22	22	28	25

vaakst (77%) en studeren het minst vaak (7%). Persoonlijke problemen leiden het vaakst tot werkloosheid (14%), wat kan indiceren dat de problemen op school ook een probleem vormen op de arbeidsmarkt. Echter, de groep met persoonlijke problemen volgt ook het vaakst een leer/werk-traject (16%). Vsv'ers die aangaven dat schoolgerelateerde oorzaken de belangrijkste oorzaak waren voor de uitval, volgen relatief gezien het vaakst opnieuw een opleiding (33%).

5. Toekomstplannen

Buiten de huidige bezigheden van de voortijdig schoolverlaters, is hen ook gevraagd wat hun plannen voor de toekomst zijn en voornamelijk of ze weer de intentie hebben om met een opleiding te beginnen. In hoeverre jongeren weer naar school willen gaan, laat ook zien in hoeverre jongeren bezig zijn om toch die startkwalificatie voor de arbeidsmarkt te behalen. Jongeren die op het moment van enquête weer in het onderwijs zitten, worden buiten beschouwing gelaten.

Opleidingsplannen

Zoals te zien is in Tabel 4, is van de voortijdig schoolverlaters die nog niet opnieuw een opleiding volgen, 75% van plan om op een later tijdstip nog een opleiding te gaan volgen. Van de 75% heeft ongeveer 8%-punt zich al ingeschreven voor een opleiding. Ongeveer 25% is van plan om in de toekomst geen opleiding meer te volgen. De percentages zien er over de opleidingsniveaus heen anders uit. Voortijdig schoolverlaters van het vwo en het havo willen in de grootste getalen weer in het onderwijs terugkeren: 88% wil weer een opleiding gaan volgen, en 10%-punt heeft zich al weer ingeschreven. Op het vmbo wil 75% aan een nieuwe opleiding beginnen, waarvan 16%-punt zich al heeft ingeschreven. Op het mbo niveau 1 wil 75% zich opnieuw laten opleiden; op mbo niveau 2 is dat 69%, op mbo niveau 3 is dat 76% en op mbo niveau 4 is dat ongeveer 8 op de 10 vsv'ers.

Afremmende factoren

Aan de respondenten die zich nog niet ingeschreven hebben voor een nieuwe opleiding, is ook gevraagd welke factoren hen tegenhouden om met een nieuwe opleiding te beginnen (zie Tabel 5). De meeste genoemde reden waren de te hoge kosten die aan een opleiding verbonden zijn (28%); deze optie werd het minst aangeduid als reden door de havo en vwo voortijdig schoolverlaters (16%) en het vmbo (23%), alle andere niveaus liggen rond de 28% procent. De op een na meest genoemde reden is dat men geen zin meer heeft in het onderwijs (21%). Deze reden is vooral genoemd door voortijdig schoolverlaters van mbo niveaus 2, 3 en 4 en minder door mbo niveau 1, vmbo- en avo-schoolverlaters. De op twee na meest genoemde reden zijn persoonlijke omstandigheden (19%), die het meest worden genoemd door voortijdig schoolverlaters van mbo niveau 4. Opvallend is ook dat bij alle redenen de schoolverlaters van het avo (havo/vwo) de reden anders vaker aankruisen (34%) dan de

andere opleidingsniveaus (iets meer dan 20%) en de andere remmende factoren substantieel minder vaak aankruisen dan de andere opleidingsniveaus. Blijkbaar is er een andere niet nader omschreven reden die voormalig havisten en vwo'ers doet besluiten geen nieuwe opleiding te beginnen.

Stimulerende factoren

Naast de afremmende factoren voor het beginnen van een nieuwe opleiding, is ook gevraagd naar stimulansen die de eventuele barrières zouden kunnen wegnemen (Tabel 6). Uit de antwoorden die de vsv'ers die nog niet opnieuw staan ingeschreven bij een opleiding hebben gegeven, blijkt dat vooral geld een rol speelt in het niet starten met een nieuwe opleiding. Van de respondenten geeft 37% aan dat financiële steun van de gemeente een stimulans zou kunnen zijn. Ook het krijgen van studiefinanciering wordt door 34% van de respondenten genoemd; opmerkelijk is dat hier de vsv'ers afkomstig van het avo relatief vaak aangeven dat studiefinanciering een stimulans kan zijn (48%).

Naast geld is ook tijd een belemmerende factor. Ongeveer 31% van de respondenten geeft aan dat ze een opleiding zouden kunnen starten als deze naast hun huidige baan zou kunnen worden gevolgd.

6. Spijt achteraf

Aan het einde van de enquête is aan de voortijdig schoolverlaters gevraagd of zij spijt hebben van hun keuze om voortijdig met de opleiding te stoppen. In Tabel 7 zijn deze percentages uitgesplitst naar opleidingsniveau en in Tabel 8 naar de reden van de uitval.

Spijt naar opleidingsniveau

Van alle vsv'ers heeft de helft (50%) geen spijt van de keuze om voortijdig met de opleiding te stoppen. Dit percentage ligt voor vsv'ers afkomstig van het avo, vmbo, mbo niveau 3 en 4 allen rond de 55%. Het laagst is dit percentage voor mbo niveau 1 (37%). Het meeste spijt door een gedwongen afscheid van de opleiding komt voor bij vsv'ers van mbo niveau 1 en 2 (beide 37%). Het laagste percentage is te vinden bij uitvallers van het vmbo (30%) en mbo niveau 4 (31%). Evenzeer zijn de meeste spijtoptanten te vinden bij mbo niveau 1 wanneer het vertrek ongedwongen was (26%). Het minste spijt van een ongedwongen vertrek hebben vsv'ers van het havo en het vwo (12%).

Spijt naar reden van de uitval

Voortijdig schoolverlaters die vanwege schoolgerelateerde of arbeidsmarktgerelateerde redenen uitvielen, hebben het minste spijt van hun voortijdig vertrek (56% en 59%). De meeste spijtoptanten zijn diegene die de opleiding verlaten hebben vanwege persoonlijke problemen (72%), waarvan 55%-punt niet anders kon. De grootste groep vsv'ers met spijt over het verlaten van de opleiding, maar destijds niet anders konden, heeft de opleiding verlaten vanwege gezondheidsproblemen (57%). Het minste aantal uitvallers,

Tabel 6

Wat zou je kunnen stimuleren om met een nieuwe opleiding te beginnen? (meerdere antwoorden mogelijk)(%)

	AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO4	Totaal
Het krijgen van studiefinanciering	48	31	31	31	27	39	34
Financiële steun van de gemeente	38	29	36	37	34	40	37
Als ik de opleiding naast mijn huidige baan zou kunnen volgen	30	20	33	30	32	33	31
Als ik op korte termijn zou kunnen beginnen	18	10	19	15	16	14	15
Hulp bij de studiekeuze zodat ik weet wat voor een opleiding ik wil gaan doen	35	21	17	24	27	27	25
Anders, namelijk	24	32	19	28	26	25	26

Tabel 7

Spijt achteraf, naar opleidingsniveau (%)

	AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO 4	Totaal
1 Nee	55	56	37	44	53	56	50
2 Ja, dat zou ik nu niet meer doen	12	14	26	19	14	13	16
3 Ja, maar ik kon destijds niet anders	33	30	37	37	33	31	34
	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 8

Spijt achteraf, naar belangrijkste reden voor de voortijdige uitval (%)

	School- gerelateerde oorzaken	(geestelijke) gezondheids- klachten	Persoonlijke problemen	Arbeidsmarkt	Anders	Totaal
1 Nee	56	37	28	59	49	50
2 Ja, dat zou ik nu niet meer doen	19	6	17	18	16	16
3 Ja, maar ik kon destijds niet anders	25	57	55	23	35	34

die aangeven destijds niet anders te kunnen, heeft als reden van de uitval de arbeidsmarkt genoemd (23%).

7. Conclusies

In deze fact sheet zijn cijfers gepresenteerd over jongeren jonger dan 23 jaar, die zijn uitgevallen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs en daarbij geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt hebben gehaald. De belangrijkste bevindingen zijn:

- Bijna de helft van de redenen die aangevoerd worden om te stoppen is schoolgerelateerd (47%). Ook gezondheidsproblemen (18%) en de lonkende arbeidsmarkt (14%) worden relatief vaak genoemd. Onderaan de lijst staat de categorie persoonlijke problemen (9%). Het vaakst werden schoolgerelateerde problemen genoemd als redenen voor het stoppen met de opleiding op mbo niveau 3 en 4 (beide 51%). Het minst werd deze reden aangevoerd door voortijdig schoolverlaters van het vmbo (36%).
- Bij ongeveer 8 op de 10 voortijdig uitvallers heeft er een gesprek plaatsgevonden over het voortijdig uitvallen van de opleiding (78%). Indien de respondent met iemand gesproken heeft, is dat in driekwart van de gevallen met de ouders (77%), meer dan de helft van de respondenten praat met de school (56%) en ongeveer drie op de tien respondenten praat met het gezin of vrienden over de aanstaande voortijdig uitval. In totaal hebben 65% van de voortijdig schoolverlaters hulp van iemand ervaren om het diploma te behalen of een andere opleiding te kiezen.
- Ongeveer vier op de tien voortijdig schoolverlaters is aan het werk (40%), en ongeveer 29% is met een opleiding bezig en nog eens 11% is bezig met een werk/leertraject. Ongeveer 8% kan tot de werkloze beroepsbevolking worden gerekend, terwijl ongeveer 12% een andere bezigheid heeft.
- Van de voortijdig schoolverlaters die nog niet opnieuw een opleiding volgen, is 75% van plan om op een later tijdstip nog een opleiding te gaan volgen. Van de 75% heeft ongeveer 8% punt zich al ingeschreven voor een opleiding. Ongeveer 25% is van plan om in de toekomst geen opleiding meer te volgen. De meest genoemde afremmende factor om opnieuw aan een opleiding te beginnen, zijn de te hoge kosten die aan een opleiding verbonden zijn (28%).
- Uit de antwoorden die de vsv'ers die nog niet opnieuw staan ingeschreven bij een opleiding hebben gegeven, blijkt dat vooral geld een rol speelt in het niet starten met een nieuwe opleiding. Van de respondenten geeft 37% aan dat financiële steun van de gemeente een stimulans zou kunnen zijn. Ongeveer 31% van de respondenten geeft aan dat ze

een opleiding zouden kunnen starten als deze naast hun huidige baan zou kunnen worden gevolgd.

- Van alle vsv'ers heeft de helft (50%) geen spijt van de keuze om voortijdig met de opleiding te stoppen. Dit percentage ligt voor vsv'ers afkomstig van het avo, vmbo, mbo niveau 3 en 4 allen rond de 55%. Het laagst is dit percentage voor mbo niveau 1 (37%).

Bijlagen

Tabel B1

Achtergrondkernmerken respondenten

	AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO 4	Totaal
Totaal	12	8	7	33	13	28	100
Sector							
Landbouw		2	1	4	6	3	3
Techniek		8	14	38	17	22	23
Economie		8	67	39	45	41	35
Gezondheidszorg		5	7	18	18	18	14
Gedrag & maatschappij					14	15	6
Niet nader te specificeren sector	100	78	12				19
Leerweg							
Theoretisch		62					
Gemengd		6					
Kaderberoepsgericht		6					
Basisberoepsgericht		26					
Leeftijd (gemiddelde)	19,6	18,3	20	20,37	20,32	20,36	20,1
Man	62	65	70	66	58	56	62
Vrouw	38	35	30	34	42	44	38
Etniciteit							
Westerse allochtoon	9	15	12	6	10	9	9
Niet-westerse allochtoon	20	43	44	31	21	29	30
Autochtoon	72	42	44	63	69	63	62
Gezinssituatie							
Tweeoudergezin	63	60	57	56	64	55	58
Eenoudergezin	30	31	28	35	26	32	31
Zelfstandig	7	8	16	8	10	11	9
Anders	1	2		2		2	1
Gesproken taal thuis							
(Bijna) altijd Nederlands	75	50	56	62	72	69	65
Nederlands en een andere taal	12	24	22	20	14	17	18
(Bijna) altijd een andere taal	4	12	8	7	5	6	6
Niet van toepassing	9	14	14	11	10	9	11
Opleidingsniveau ouders							
Basisonderwijs	2	9	14	4	2	2	4
Lager beroepsonderwijs (lbo/vbo/vmbo/mavo)	8	14	16	17	13	10	13
Voortgezet onderwijs (havo/vwo)	5	9	7	8	8	7	8
Middelbaar beroepsonderwijs	16	15	30	42	35	31	31
Hoger onderwijs	69	53	34	29	42	50	45

Tabel B2

Belangrijkste reden voortijdige uitval

		AVO	VMBO	MBO 1	MBO 2	MBO 3	MBO 4	Totaal
Schoolgerelateerde oorzaken	De opleiding was te moeilijk en/of gezakt voor het eindexamen	22	7	3	6	5	4	7
	Problemen op de leerwerkplek/stage (bijv. ontslag)	1	1	4	6	5	3	4
	Problemen met de leraren/schoolleiding	4	6	5	5	4	4	5
	Problemen met andere leerlingen	1	2	1	2	0	1	1
	Ik wilde van opleiding wisselen	5	9	3	5	6	6	5
	Ik voelde me niet veilig op de school	1	3		1	0	0	1
	De opleiding was inhoudelijk (toch) niet wat ik wilde	5	4	8	11	18	19	13
	Ik vond het niveau van de opleiding te laag	2	6	10	4	3	4	4
	De opleiding was slecht georganiseerd	5	4	3	9	8	9	8
	Geen stageplek kunnen vinden	0		8	4	3	3	3
Subtotaal		43	36	41	49	51	51	47
(Geestelijke) gezondheidsklachten	Ziekte	9	7	7	6	9	9	8
	Verslavingsproblemen	3	1	2	1	1	1	2
	Psychische problemen	14	9	11	7	11	13	10
Subtotaal		24	16	20	11	19	23	18
Persoonlijke problemen	Relatieproblemen/gezinsproblemen (bijv. scheiding van ouders)	7	8	7	6	8	6	7
	Zwangerschap		2		1	0	1	1
	School in combinatie met zorg voor kinderen en/of familie was te zwaar	1		1	2	1	1	1
	In aanraking gekomen met politie/justitie		4		1		1	1
Subtotaal		8	13	9	10	9	8	9
Arbeidsmarkt	Ik wilde liever gaan werken	6	13	19	14	7	7	10
	Ik had een inkomen nodig en ben daarom gaan werken	1	4	2	4	7	4	4
Subtotaal		7	17	22	18	13	10	14
Anders	Ik ging verhuizen	1	8		2	1	1	1
	Anders	12	5	5	3	3	4	5
Subtotaal		19	19	9	12	9	9	12

Schoolverlatersinformatiesysteem

Een openbaar toegankelijke bron van data

Algemeen

De subsidiemiddelen beschikbaar gesteld door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid maken de basisvoorziening mogelijk. De databestanden zijn daarbij vrij toegankelijk en maken daarmee een breed pallet van strategisch onderzoek mogelijk, van proefschriften, wetenschappelijke beleidsrelevante artikelen tot landelijke beleidsrapportages. De jaarlijkse databestanden afkomstig van het SchoolverlatersInformatieSysteem zijn beschikbaar via www.dans.knaw.nl. Voor ondersteuning bij het gebruik van de databestanden zijn de onderzoekers van het ROA bereikbaar via secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl

Cijfers afkomstig van het SchoolverlatersInformatieSysteem zijn recent onder andere gebruikt voor:¹

- Studiekeuze 123 website;
- Studie in cijfers;
- Keuzegids MBO, Keuzegids HBO;
- Onderwijs in Cijfers van het Ministerie van OCW;
- Commissie Macrodoelmatigheid: Arbeidsmarktperspectief mbo niveau 2;
- SCP: Eerste treden op de arbeidsmarkt;
- Onderwijsinspectie: De staat van het onderwijs – onderwijsverslag;
- Onderwijsinspectie: Beginnende leraren kijken terug, deel 1: de pabo;
- Onderwijsinspectie: Beginnende leraren kijken terug, deel 2: de Tweedegraads Lerarenopleidingen;
- SEO/ECBO/ROA: Klaar voor de groei: Monitor uitrol Associate degree;
- MBO raad: Feiten en cijfers;
- ECBO: Het Nederlandse onderwijs geketend: Doorstroom in en tussen vo en mbo;
- ECBO: De kleur van het middelbaar beroepsonderwijs: Een overzichtsstudie naar allochtonen in het mbo;
- Innovatieplatform: Kennis en Innovatie Agenda 2011 – 2020;

Website Kerncijfers Schoolverlatersonderzoeken:
<https://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/SISOnline/Home.aspx>

Op de website Kerncijfers Schoolverlatersonderzoeken (<https://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/SISOnline/Home.aspx>) zijn meerjarige landelijke statistieken te vinden

over gediplomeerde schoolverlaters van het initiële onderwijs in Nederland. De cijfers zijn gebaseerd op de schoolverlatersonderzoeken van het ROA (in samenwerking met CBS en DESAN Resarch Solutions) en hebben betrekking op de gediplomeerden van het avo, vmbo, mbo en het hbo. De kerncijfers die gepresenteerd worden geven een inzicht in de gevolgde studie, het vervolgonderwijs en de intrede van de schoolverlaters op de arbeidsmarkt.

De website is te raadplegen vanuit twee invalshoeken: naar onderwijsindeling en naar kernindicator. De invalshoek naar onderwijs laat alle kerncijfers voor een bepaalde onderwijsindeling zien. Hierbij kan gekozen worden voor onderwijsniveau, onderwijssectoren en individuele opleidingen. Daarnaast is er de mogelijkheid om een keuze te maken voor voltijd, deeltijd of duale opleidingsvarianten. De invalshoek naar indicator laat voor alle onderwijsniveaus, -sectoren dan wel opleidingen de informatie over één gekozen indicator zien. Zowel in het menu als in de overzichtstabellen zijn de kernindicatoren naar een vijftal categorieën ingedeeld:

- algemene achtergrondkenmerken;
- gevolgde opleiding;
- oordeel over de gevolgde opleiding;
- kenmerken vervolgonderwijs;
- arbeidsmarktindicatoren en baankenmerken.

De cijfers worden telkens, zover mogelijk, weergegeven voor de laatste vijf meetjaren en worden jaarlijks geüpdatet rond de tijd dat het landelijk rapport 'Schoolverlaters tussen Onderwijs en Arbeidsmarkt' uitkomt.

De website biedt daarnaast uitgebreide informatie over de methodologische aanpak van het Schoolverlatersinformatiesysteem (SIS) alsmede een verantwoording van de respons.

¹ Voor rapportages van het ROA op basis van cijfers afkomstig van het SchoolverlatersInformatieSysteem, zie www.roa-maastricht.nl

Colofon

© Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).
Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de directeur
van het ROA.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Maastricht University
School of Business and Economics
secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Vormgeving

ROA secretariaat, Maastricht

augustus 2017

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Postbus 616
6200 MD Maastricht
T +31 43 3883647
F +31 43 3884914
secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Maastricht University
School of Business and Economics